

Prospective Directions of Government Support for Innovative Development of Water System

Mirjamilova Hulkar Nurali qizi

Akhmedov Laziz Toshkentovich

Аннотация. Ушбу мақолада истиқболда сув хўжалигини модернизациялаш чора-тадбирларни оқилона амалга ошириш, тизим корхоналари фаолиятига инновацион ресурстежамкор техника ва технологияларни жорий этиш, инновацион фаолиятни рағбатлантирувчи инвестициялар оқимини кенгайтириш, тизимда инновацион фаолият ва фаолликни рағбатлантириш чора-тадбирларини давлат томонидан қўллаб-қувватлашнинг ташкилий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш бўйича илмий тавсия ва амалий таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: инновация, инновацион фаолият, инновацион технологиялар, сув хўжалигини модернизациялаш, давлат томонидан қўллаб-қувватлаш

Кириш. Аграр соҳа азалдан мамлакатимиз иқтисодиётининг энг асосий бўғини ва халқимиз турмуш тарзининг пойдевори бўлиб келган. Таъкидлаш жоизки, ушбу соҳа бугунги кунда ҳам муҳим жиҳатларини йўқотгани йўқ, балки модернизация қилиниши, янги техника ва технологиялар жорий этилиши натижасида ривожланмоқда.

Бугунги кунда сув хўжалигида 103 минг км очик коллектор, 37,1 минг ёпиқ дренаж тармоқлари, 3475 дона мелиоратив насос станциялари ва 24839 та кузатув тармоқлари мавжуд. Бундан ташқари, қишлоқ хўжалигидаги 4307,8 минг га суғориладиган майдонларнинг 1365,4 минг га (31,7%) кам, 611 минг га (14,2%) ўрта даражада ва 117,6 минг га (2,7%) кучли шўрланган ер майдонларини ташкил этишини ҳисобга олсак, бу борадаги амалий ишларни янада ривожлантириш ва сув хўжалиги тизимидаги корхоналарни инновацион модернизациялаш, уларга ички ва ташқи инвестицияларни жалб қилиш, амалдаги инвестицион дастурлар самарадорлигини ошириш ва рағбатлантириш бўйича чуқур фундаментал характердаги илмий-тадқиқот ишларини амалга ошириш талаб этилади.

Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида инвестицияларни сув хўжалиги билан боғлиқ инновацион илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларига жалб қилиш, унинг натижаларини ишлаб чиқаришга тадбиқ этиш, истиқболда аграр соҳада ишлаб чиқариш салоҳияти ва ресурстежамкор технологиялардан фойдаланиш самарадорлигини оширишнинг ташкилий-иқтисодий, техник-технологик ва ижтимоий йўналишларида олиб бориладиган ислохотларнинг устувор вазифаларидан бирига айланишини эътироф этиш ўринлидир.

Шу нуқтаи назардан, бугунги кунда ва истиқболда сув хўжалигини модернизациялаш чора-тадбирларни оқилона амалга ошириш, тизим корхоналари фаолиятига инновацион ресурстежамкор техника ва технологияларни жорий этиш, инновацион фаолиятни рағбатлантирувчи инвестициялар оқимини кенгайтириш, тизимда инновацион фаолият ва фаолликни рағбатлантириш чора-тадбирларини давлат томонидан қўллаб-қувватлашнинг ташкилий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш бўйича амалий таклифлар ишлаб чиқиш долзарб масаладир.

Мавзуга оид адабиётлар шарҳи. Сув хўжалиги тизимида инновацион фаолликни жадаллаштиришда интеллектуал салоҳиятдан самарали фойдаланиш тармоқ ривожини учун олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларини молиялаштириш тизимини такомиллаштириш билан бевосита боғлиқ. Чунки, тармоқнинг бошқа тармоқларга нисбатан ўзига хос хусусиятлари, айнан мазкур тармоқда олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларини молиялаштиришни ҳам ўзига хослик жиҳатлари билан фаркланади.

Шу жиҳатдан россиялик аграр иқтисодчи олим И.Ушачевнинг фикри эътиборли бўлиб, унинг фикрича, аграр тармоқда олиб борилаётган илмий-тадқиқотлар – соҳадаги инновацияларнинг манбаи ҳисобланади. Тармоқни фан ишланмаларини жорий қилиш орқали ривожлантириш учун ушбу соҳа давлат томонидан молиялаштирилиши зарур. Шунинг билан биргаликда, унда илмий ходимлар манфаатдорлигини оширишни ҳам назарда тутиши лозим. Энг аввало, тармоқда фан янгиликларини, ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда тадбиқ этиб бориш талаб этилади, яъни ушбу вазиятда мамлакат миқёсида аграр соҳани ривожлантириш концепциясини ишлаб чиқиш

ва уларни молиялаштириш муҳим аҳамият касб этади¹.

Тадқиқот методлари. Тадқиқот жараёнида тизимли таҳлил, индукция-дедукция, комплекс баҳолаш, гуруҳлаш, мантикий ва таққослама таҳлил, математик-статистика ва прогнозлаш усуллардан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Бутун дунёда бўлгани каби мамлакатимиз қишлоқ ва сув хўжалигида ҳам инновацион ишланмаларни жорий қилиш жараёни тобора кенгайиб бормоқда. Чунки, ер ва сув захираларининг чеклангани боис, мавжуд захиралар ҳисобига қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ҳосилдорлигини янада ошириш, уларни қайта ишлаш натижасида қўшимча даромад олиш чораларини кўриш зарурияти юзага келмоқда. Бу мақсадларга эса, соҳага инновацион ишланмаларни жорий қилмасдан эришиб бўлмайди. Айтиш жоизки, ҳозирда бу борада мамлакатимизда ҳам катта ишлар қилинмоқда. Натижалар ҳам шунга мос равишда бўлмоқда. Бироқ, ушбу масаланинг ечимини кутаётган томони бор, яъни, аксарият ҳолатларда илмий маҳсулот тадбиқ қилишга тайёр бўлганда ҳам, инновацион жараённи молиялаштириш масалалари чўзилиб кетмоқда. Юртимиздаги илмий-тадқиқот муассасалари ўз илмий ечимларини таклиф қилишга тайёр, аммо иқтисодийнинг бошқа тармоқларига нисбатан қишлоқ ва сув хўжалиги корхоналарида инновацияни жорий қилишга иштиёқ суст, ҳатто, баъзи ҳолатларда бу масалага эътиборсиз муносабатда бўлинмоқда. Бу эса, ўз навбатида, қишлоқ ва сув хўжалиги тизими ва улар таркибидаги корхоналарнинг дунё андозалари даражасида жадал ривожланишига тўсқинлик қилмоқда.

Бундай ҳолатни бартараф қилиш учун Қишлоқ ҳамда сув хўжалиги вазирлиги, Қишлоқ хўжалиги илмий ишлаб чиқариш маркази жойлардаги (вилоят ва туман) тизимлари билан яқунланган тадқиқот ишлари жорий этилишини мунтазам равишда мувофиқлаштириб боришлари зарур. Инновацион жараённинг бундай тартибда мувофиқлаштириб борилиши барча иштирокчи субъектларнинг бир тизимга бирлашиши (ҳар бир субъект мулкчилик ва қайси вазирлик тасарруфида бўлишидан қатъий назар, инновацион жараёнга киришсада, уларнинг мустақиллиги сақланиб қолади) билан амалга оширилади. Шунинг ҳам таъкидлаш лозимки, инновацион жараён комплекс ёндашишни, яъни, илмий-тадқиқот ишлари, тажриба ишланмаларини тайёрлаш, янгиликларни жорий қилишдан олдин қайта синаб кўриш, ишлаб чиқаришга жорий қилиш ва самарадорликни баҳолашни талаб қилади. Бу йўналиш иқтисодийнинг илмий устувор йўналиши бўлиши ва давлат дастурларида ўз аксини топиши лозим.

Бугунги кунда республикамиз, шу жумладан сув хўжалигида инновацион жараён ривожланишига ҳалақит бераётган асосий омиллар куйидагилардан иборат, яъни:

- вазирлик ва идоралар, корхона ва хўжаликларнинг илмий-техник лойиҳалар танловида қатнашишга бўлган қизиқишининг пастлиги сабаби – ўз маблағи етишмаслиги, кредит шартлари оғирлиги, керакли ҳужжатлар ва ҳисоботлар тайёрлашнинг мураккаблиги;
- бир қатор инновацион лойиҳаларнинг иқтисодий сиёсатнинг устувор йўналишларига, шунингдек, узоқ муддатли стратегик ривожланишга, истиқболда дунё илмий инновацион ривожланишига мос келмаслиги;
- жамоатчилик, нодавлат тизимлари, кичик ва хусусий тадбиркорларнинг инновацион

¹Ушачев И. Научное обеспечение государственных программ развития сельского хозяйства России. – Москва, 2006. – 9 с.

дастурлар ва лойиҳаларни молиялаштириш бўйича танловлар ҳақида етарлича ахборотга эга эмасликлари;

- чет эллик ҳамкорлар ва хусусий сектор билан ҳамкорлик натижаларининг пастлиги ва камлиги;
- иқтисодий рағбатлантиришни паст самаралилиги ва ишлаб чиқаришда фан-техника ютуқларини қабул қилишга бўлган қизиқишни рағбатлантириш механизмининг йўқлиги;
- инновацион маркетинг ва инновацион фаолият билан шуғулланаётган менежерлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш тизимининг ривожланмаганлиги;
- инновацион лойиҳалар хавф-хатарлик даражасига баҳо берувчи ва суғурталовчи инновацион венчур ва суғурта компаниялари тизими шаклланмаганлиги;
- рақобат механизми асосида фаолият юритаётган турли мулкчилик шакллари, истеъмол бозор муносабатлари республика ва ҳудудларнинг халқаро инновацион жараёнга мослаша олмаётгани каби ҳолатлар билан боғлиқлиги кабилардир.

Юқорида қайд этилган омиллар ва умуман инновацион жараёнларнинг ўзига хос бўлган хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, уларни амалга оширишда концептуал ёндашувни талаб қилади.

Сув ҳўжалиги тизимида инновацион янгиликларни жорий этаётган корхоналар (ташкilotлар) олдида инновацион жараёнларни бошлашдан олдин ҳал этилиши зарур бўлган бир қатор масалалар мавжуд бўлади. Уларга қуйидагилар киради:

- инновацион жараённинг барча вазифалари ва босқичларини корхонада (илмий тадқиқотлар ва ишланмалар бўлимларида) ҳал этиш;
- инновацион ишланмаларнинг қанча қисми ўзга ташкilotлар томонидан бажарилишини аниқлаш;
- қўйилган мақсадга лицензиялар ёки "ноа-хау"ни қўлга киритиш йўли билан эришиш;
- инновацион ишлар харажатлари ишлаб чиқаришга ёки маркетингга сарфланадиган умумий харажатларга қараганда юқорироқ бўлган самарадорликни таъминлай олиши;
- ишлаб чиқариш ва маркетингга сарф этилган харажатлар қисқа муддатда анча самарали фаолият юритаётган корхона (ташкilot)нинг узок вақт мобайнида самарадорлигини кафолатлай олишидир.

Бунда энг муҳим жиҳат – инновацияларни тармоқ учун қандай самара бериши энг муҳим омил ҳисобланади. Яъни, қўйиладиган вазифалардан бири – илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишлари (ИТТКИ) соҳаси билан ишлаб чиқариш ва таъминот ўртасида доимий алоқани йўлга қўйиш ва ушбу йўналишларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш зарур.

Инновацион фаолиятни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш ва уни ривожлантириш стратегияларининг шаклланишида давлат сиёсатини белгиловчи йўналишларни танлаш принципаал жиҳатдан муҳим ҳисобланади. Шу сабабли бу борадаги ишларни ташкilot этишнинг хориж тажрибалирига қисқача тўхталамиз. Хорижий давлатларда инновацион сиёсатини шакллантирувчи ва рағбатлантирувчи турли хил стратегиялар, ташкilotий-иқтисодий элементлар мавжуд бўлиб, улар қуйидагилардан иборат (1-жадвал).

1-жадвал
Хорижий давлатларда инновация сиёсатининг асосий йўналишлари²

Инновацион сиёсат йўналиши	Асосий ташкилий-иқтисодий йўналишлар	Мамлакатлар
Миллий инновацион тизимнинг шаклланиши	Фаннинг давлат сектори реструктуризацияси (кайта тузилмаси)	Болгария, Польша, Литва
	Фан ва таълимнинг интеграцияси	Латвия, Эстония, Чехия Республикаси
	Кичик ва ўрта бизнесни инновацион фаолиятга жалб этиш	Руминия, Чехия Республикаси, Словакия, Латвия, Эстония, Туркия, Чили
	Юқори технологиялар соҳасида устувор экспорт йўналишларни аниқлаш	Чехия Республикаси, Руминия, Чили, Туркия
Миллий инновацион тизимлар структурасини оптималлаштириш	Давлат бошқарув тизимини мослаштириш ва инновацион тизим хусусиятларини режалаштириш	Япония, Норвегия, Ҳиндистон, Чили
	Давлат томонидан фан ва инновацион соҳани молиялаштириш-ни оптималлаштириш	АҚШ, Франция, Буюк Британия, Дания, Норвегия, Швеция, Австралия
	Фундаментал тадқиқотларни ривожлантириш	Буюк Британия, Швеция, Словения
Бизнес ва фан (институтлар) инновацион кооперациясини рағбатлантириш	Корпорациялар бизнес ва илмий секторлар (институтлар) яқинлашувини рағбатлантириш	АҚШ, Финляндия
	Фан ва инновацион соҳага йирик давлат қўйилмалари, миллий хусусий капитални жалб этиш	Исроил, Финляндия
	Инновацион соҳага хорижий капитални жалб этиш билан хусусий секторларнинг инновацион фаоллигини рағбатлантириш	Буюк Британия, Ирландия, Хитой, Корея, Малайзия, Ҳиндистон, Исроил
	Илмий секторнинг инновацион ташаббусларини рағбатлантириш	Германия, Япония, Янги Зеландия, Дания
	Миллий регионларнинг ташаббусларини рағбатлантириш	Франция, Германия, Финляндия
Ички инновацион тармоқларни йўлга қўйиш	Инновацион соҳада алоқаларни ташкил этиш учун қулай шароитлар яратиш	АҚШ, Норвегия, Ирландия

² Эгамбердиев Ф.Т. Глобаллашув шароитида жаҳоннинг етакчи мамлакатларининг инновацион сиёсати. - Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар илмий электрон журнал, 2011. - №1.

Таҳлил натижаларига кўра, илмий-тадқиқотлар ва тажриба конструкторлик ишларини молиялаштириш бўйича инновацион тизимларнинг анъанавий моделининг асосида фан ва инновацион фаолиятнинг молиявий қўллаб-қувватлаш имтиёзли кредитлаш ва солиққа тортиш тизими ётади. Бунда:

Биринчидан, умуммиллий аҳамиятга эга илмий-техник дастурлар ва лойиҳаларни бажаришга мўлжалланган. Асосий мақсад – иқтисодиётнинг аграр сектори ва умуман, мамлакат учун устувор аҳамиятга эга бўлган соҳаларнинг ривожланишини тақдирлаш (рағбатлантириш) ва иккинчидан илмий-техник билимларни тарқатишга мўлжалланган. Асосий мақсад – янги технологияларни ўзлаштиришни ошириш, тармоқлар ва иқтисодиёт соҳаларининг технология имкониятларини кенгайтиришга мўлжалланган. Бу асосан, инновацион инфратузилмани, таълим ва касбий тайёргарлик тизимини мукамаллаштириш асосий талаблар сифатида шакллантирилади.

Фан ва ишлаб чиқариш инновацияларини давлат томонидан қўллаб-қувватланиши қишлоқ ва сув хўжалигига бюджет қўйилмаларининг энг самарали шаклидир. Бу соҳага инновациялар узок муддатли истикболга ва инновацияларга йўналтирилаётган молиявий маблағларнинг 70 фоизгача бўлган қисмини қоплаш имкониятига эга бўлинади.

Ривожланган хорижий давлатларда қишлоқ ва сув хўжалигида инновацион фаолиятни давлат томонидан рағбатлантириш усуллари орасида бевосита (тўғридан-тўғри) ва билвосита усуллар фарқланади (1-расм).

1-расм. Хорижий давлатларда инновацион фаолиятни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш усуллари

Инновацион корхоналарни давлат томонидан тўғридан-тўғри (бевосита) бошқариш усуллари устувор ҳолатда икки шаклда амалга оширилади: маъмурий-идоравий ва дастурий мақсадли. Тўғридан-тўғри (бевосита) чоралар қаторига капитал нархининг "пасайиши"ни (ИТваТКИни имтиёзли солиққа тортишни субсидиялашнинг умумий

тизимларидан фойдаланиш), шунингдек, унга эришиш (кириш)нинг енгиллаштирилиши (фонд бозорлари венчур капиталининг ривожланиши)ни киритиш мумкин.

АҚШдан фарқли равишда Ғарбий Европа давлатларида қишлоқ хўжалигини инновацион фаолиятни рағбатлантириш воситаси сифатида паст фоизли кредитлар билан таъминлаш тартиби кенг тарқалган. 90-йилларда молиявий бозорларнинг либераллаштирилиши молиялаштиришнинг ноанъанавий манбаларини – институционал (пенсия фондлари)ни ҳам, шунингдек, хусусий шахсларни (хусусий капитал) ҳам – ўз капиталини истиқболли корхоналарга тўғридан-тўғри инвестициялашдан манфаатдор субъектларни кенг жалб этишга имкон берди. Натижада венчур молиялаштириш ҳажми сезиларли даражада ўсди.

Давлат ишчи кучи сафарбарлигини ошириш, илмий-техник инфратузилмаларни яратиш йўли билан таълим соҳаси орқали профессионал кадрларни тайёрлаш ва бошқарув маслаҳат хизматини шакллантириш орқали инновацион бизнесга бевосита усуллар орқали ҳам ёрдам беради.

Умуман, хорижий давлатлар тажрибаларнинг гувоҳлик беришича, иқтисодиёти ривожланган кўпчилик мамлакатлар учун солиқ сиёсатининг умумий тенденциялари қулай инновацион иқлимни таъминловчи солиқ имтиёзларини шакллантириш ва уни мунтазам равишда такомиллаштириб боришни кўзда тутади.

Ўзбекистонда ҳам кейинги йилларда иқтисодиётни инновацион ривожлантириш борасида амалга оширилган кенг қамровли чора-тадбирлар ўзининг ижобий натижаларини бериши билан бирга, айрим муаммо ва камчиликларни бартараф этиш заруриятини юзага келтирди. Шу сабабли давлатимиз томонидан инновацион жараёнлар бевосита давлат томонидан тартибга солиниб, уни қўллаб-қувватлаш қуйидаги йўналишларда амалга оширилмоқда (2-расм).

Қуйидаги расмдан кўришиб турибдики, қўллаб-қувватлаш шартли равишда тўрт йўналишда, яъни илмий-техник, молиявий, ташкилий ва ахборот-консалтинг хизматлари кўрсатиш орқали йўлга қўйилган. Албатта қайд этилган йўналишлар давлат томонидан ҳар томонлама пухта ўйланган инновацион сиёсат тамойилларига асосланади.

Йўналиш	Инновацион тизимни давлат томонидан тартибга солиш ва қўллаб-қувватлаш усуллари
Илмий-техник ёрдам	- фундаментал ва амалий фанларни ривожлантириш; - бирлашган илмий-техник ва таълим тузилмаларини яратиш ва тизимли ўзгаришларни амалга ошириш; - давлат ва идоралар мулкларидан оқилona фойдаланиш механизмларини жорий қилиш.
Молиявий ёрдам	- молия-кредит ва инвестиция механизмларини яхшилаш; - солиқ тизимини такомиллаштириш; - имтиёзлар ва преференциялар тизимини такомиллаштириш.
Ташкилий ёрдам	- инновацион инфратузилмани такомиллаштириш; - монополияга қарши сиёсатни мувофиқлаштириш ва ғирром рақобатни қисқартириш; - халқаро талабларга мувофиқ равишда стандартлаштириш ва сертификатлаш тизимини ишлаб чиқиш.
Ахборот-консалтинг ёрдами	- меъёрий-ҳуқуқий базани яратиш; - консалтинг хизматлари ягона ахборот базасини яратиш;

	- ақлий мулкни муҳофаза қилиш шакл ва методларини мукамаллаштириш; - кадрлар илмий салоҳиятини янада кучайтириш.
--	---

2-расм. Инновацион тизимни давлат томонидан тартибга солиш ва қўллаб-қувватлаш йўналишлари бўйича усуллари

Аграр ишлаб чиқаришни инновациялар асосида ташкил этиш ва ривожлантириш билан боғлиқ давлат инновацион сиёсати мукамал ва ўзгарувчан давр талабларига мос равишда такомиллаштириб бориладиган институционал ва ҳуқуқий-меъёрларга асосланиши муҳим аҳамиятга эга. Зеро, қонун ва, қолаверса, ижтимоий-сиёсий жиҳатдан кучли ҳимояланган қишлоқ хўжалиги тармоқлари ва товар маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи субъектлари ўз фаолиятларида инновацион фаолликни оширишнинг барча омилларидан самарали ва қафолатланган инвестициялар асосида фойдаланиш имкониятларига эга бўладилар. Умуман олганда, давлат инновацион сиёсатини, бизнингча, қуйидаги асосий йўналишларга боғлиқ устувор вазифаларни ҳал этишга қаратиш мақсадга мувофиқ:

1. Мамлакат миқёсида иқтисодиётнинг барча реал тармоқлари ва ижтимоий-сиёсий соҳаларида инновацион илмий-тадқиқотлар кўламини кенгайтириш, уларни қафолатли манбалар орқали молиялаштириш ва бу жараёнга хусусий сектор вакиллари жалб қилишни рағбатлантириш.
2. Республика иқтисодиётининг моддий тармоқларини инновацион модернизациялаш ва замонавий техник-технологик қуроллантириш чора-тадбирларини янада жадаллаштириш мақсадида функционал ўзаро боғлиқ маҳаллий техник-муҳандислик таъминот муассасалари, моддий ишлаб чиқариш корхоналари, илмий-тадқиқот институтлари ва марказлари, олий ўқув юрлари, шунингдек, тегишли хорижий ҳамкорлардан ташкил топган инновацион инфратузилмани шакллантириш, унинг таркибий субъектлари ўртасидаги муносабатларни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш.
3. Инновацион жараён иштирокчилари орасида соғлом рақобат муҳити яратиш, монополияга қарши ягона қонунчилик асосларини мустаҳкамлаш ва ИТТК ишлари натижасида истиқболли инновацион маҳсулот ва ишланмаларни яратиш ва амалиётга татбиқ этиш билан боғлиқ логистик жараёнларни такомиллаштириш, илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишлари билан шуғулланувчи субъектлар фаолиятида инновацион тавақалчилик (риск)ни суғурталаш, лизинг, бож тўлаш, даромад ва харажатлар тизимларида имтиёзлар қўллаш.
4. Илмий сиғимли кичик бизнесни ва янги техника-технологиялар яратиш йўналишларида фаолият олиб бораётган хусусий сектор корхона ва муассасаларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг молиявий ресурсларини инновацион ишларга жалб қилишни рағбатлантириш, муайян инновация маҳсулотини ишлаб чиқиш ва уларни амалиётга жорий этиш билан шуғулланувчи субъектлар ўртасидаги муносабатларни ўзаро моддий манфаатдорлик тамойил ва механизмлари асосида ташкил қилиш ва ривожлантириш.
5. Фан ва техника-технология соҳасининг барча йўналишларида узоқ даврлардан бери самарали инновацион фаолият юритиб келаётган, ўзларининг яратган кўплаб инновацион маҳсулотлари, ишланмалари ва илмий-услубий ечимлари билан дунёга

танилган хорижий олим ва илмий жамоалар билан алоқаларни шакллантириш ва ривожлантириш.

6. Инновацион фаолиятни давлат томонидан мувофиқлаштириш ва ривожлантириш тизимининг ҳуқуқий-меъёрий базаси ва институционал тизимини барпо этиш ва такомиллаштириб бориш.
7. Инновацион фаолиятларни мақсадли-дастурий ташкил қилиш, ривожлантириш ва бошқариш жараёнларини ҳудудлар даражасида уларнинг ўзига хос шароитларини эътиборга олган ҳолда амалга ошириш ва шунга ўхшаш бошқа кўплаб устувор вазифаларни бажариш.

Хулоса. Инновацион жараёнларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимининг энг муҳим элементларидан бири сифатида инновацион инфратузилмани шакллантириш ва ривожлантириш, унинг фаолиятини замон талабларга мос диверсификациялаш алоҳида аҳамият касб этади. Иқтисодиёт тармоқлари ва субъектларида инновацион фаолликни ошириш мақсадида давлат ўз ички хўжалик юритиш субъектларини зарурий ахборот ва маълумотлар билан таъминлаш тизимини ҳам ўз ичига олувчи ижтимоий инфратузилмани шакллантириш ва ривожлантиришда асосий рол ўйнаши, шунингдек, инновациялар билан шуғулланувчиларга дунё миқёсида яратилган янгиликларни тарқатиши ва ахборот-маслаҳат бериш марказларини ташкил қилиши ва уларнинг фаолиятини қонунчилик доирасида мувофиқлаштириб бориши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Шохужаева Зебо Сафоевна. Зарубежный опыт в сельском хозяйстве по использованию водных ресурсов // Economics. 2020. №1 (44). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-v-selskom-hozyaystve-po-ispolzovaniyu-vodnyh-resursov>.
2. Shoxo'jayeva Z. S., Norqobilov M. Problems of rational use of water resources in agriculture of the Republic of Uzbekistan //Наукаитехника. Мировыеисследования. – 2020. – С. 25-28.обращения: 03.03.2021).
3. Efficiency Of Formation And Use Of Water Resources In Irrigated Agriculture Of The Republic Of Uzbekistan. ZS Shoxujayeva, MN Utkirovna - The American Journal of Interdisciplinary Innovations , 2020
4. Шохўжаева З.С., Маманазарова Н.Ж. Эффективность инновационных процессов в сельскохозяйственном развитии //Минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари. – 2020. – С. 329-333.
5. Shoxo'jayeva Z. S. Problems and solutions in the water sector of the region //Наукаитехника. Мировыеисследования. – 2020. – С. 21-24.
6. ШохўжаеваЗ.С., АкбароваШ.Я. ЭффективностьинвестицийвэкономикеКашкадаринскойобласти //Минтақаиқтисодиётиниинвестициялашнингмолиявий-ҳуқуқийваинновационжиҳатлари. – 2020. – С. 203-208.
7. Z.S.Shoxujayeva. Economic efficiency of water resources use in the agricultural sector. Monograph. Т.: "Economy and Finance" Publishing House, 2012.<http://scholar.google.com/scholar?cluster=9083367974115155298&hl=en&oi=scholar>

8. Shoxujaeva Zebo Safoevna, Mamanazarova Nasiba Juraevna. Analysis of economic efficiency of the use of irrigated land in agriculture and factors on them. https://cibg.org.au/index.php/cibg/article/view/article_10445.html
9. Shoxo'jaeva Zebo Safoevna, Samandarov Mirzoxid Mirjamilovich. Development of entrepreneurship and improvement of organizational and economic bases of its state regulation. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*. <https://saarj.com>. ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 2, February 2021 Impact Factor: SJIF 2020 = 7.492. DOI 10.5958/2249-7137.2021.00780.1.
10. Shoxo'jaeva Zebo Safoevna, Murodova Nargiza Utkirovna. Organizational and economic basis for the development of cotton and textile clusters. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*. <https://saarj.com>. ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 2, February 2021 Impact Factor: SJIF 2020 = 7.492. DOI 10.5958/2249-7137.2021.00531.0
11. Shoxo'jaeva Zebo Safoevna, Temirova Feruza Sagdullaevna. Food provision of the population of the Republic of Uzbekistan in pandemy conditions: problems and solutions. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*. <https://saarj.com>. ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 2, February 2021 Impact Factor: SJIF 2020 = 7.492. DOI 10.5958/2249-7137.2021.00535.8.